

Johannesevangeliet

Kap 1,1-18: Prolog om Ordet

- Prologen har form som en hymne, som Joh måske har haft for sig og bearbejdet.
- Hymnen er i alt fald ”at høre” som evangelistens egen stemme.
- Sammenhæng mellem prologen og den forståelse af Jesus, som evangeliet udfolder.
- Prologen er en ”ouverture”, der i korte træk skitserer den frelsesforståelse, som evangeliet indeholder.
- Modstilling af Guds verden og menneskers verden:

<i>Liv</i>	<i>lys</i>	<i>sandhed</i>	<i>herlighed</i>	<i>nåde</i>
Inkarnation				
<i>Død</i>	<i>mørke</i>	<i>løgn</i>	<i>- herlighed</i>	<i>- nåde</i>
- Guds verden er bestemt af fællesskabet mellem Faderen og Sønnen. Tilsammen er de Ordet (Logos).
- At være i det fællesskab er iflg. Joh at have *evigt liv*
- Bestemt af sin kærlighed til verden er det Guds vilje at frelse den. ”Ordet blev kød og tog bolig iblandt os”.
- Gud lader sin verden med liv, lys, sandhed, herlighed og nåde åbenbare sig i menneskers verden
- Hermed har Gud åbenbaret sig selv.
- Målet er at få mennesket med i fællesskabet mellem Faderen og Sønnen.
- Det er troen, som er indgangen til dette fællesskab, og giver ”ret” til at blive Guds børn.

Struktur:

- V 1-5: Om *Ordet* og dets forhold til Gud, til det skabte og som *liv* og *lys* for mennesker.
- V 6-8: Om Johannes Døberen som vidne om *lyset*.
- V 9-13: Hvordan verden, der er blevet til ved *Ordet*, ikke tog imod *lyset*, og dermed *Ordet*.
- V 14-18: I vi-form/bekendelse. Inkarnationens betydning, Johannes Døberens vidnesbyrd, det frelseshistoriske forhold mellem Moses og Jesus.

Bemærkninger:

- V 1:** ”I begyndelsen” = før skabelsen. Den Jesushistorie, som evangeliet vil fortælle om, begynder før den gt-lige historie, altså før skabelsen.
- Ordet* er samme væsen som Gud, hvilket svarer til evangeliets forståelse af Jesu ord som Guds ord, Jesu gerninger som Guds gerninger, at møde Jesus er at møde Gud.
- V5:** der gives ikke forklaringer på, hvorfor mørket er kommet ind i menneskeverdenen.
- V6-8:** Forholdet mellem Jesus og Johannes døberen præciseres.
- V 13:** Det er troen, der giver ret til at være Guds barn. Troen er virket af Gud – ”at være født af Gud”. Måske et udtryk, der er brugt i den johannæiske menighed.
- V 14:** ”Ordet blev kød”: distance til en *gnostisk* tolkning (Jesus som alene guddommelig)
- V 18:** Indgang til evangeliefortællingen om Jesus som den eneste der har åbenbaret, hvem Gud er.

Kap 2: Vand til vin. Det første tegn

Fortællingen om vinunderet står som den allerførste handling (tegn), som Jesus gennemfører.

Dermed tilkendegiver Joh, at der med Jesu komme sker noget nyt.

Fortællingen har flg handlingsforløb:

- v 1-2 Indledning med angivelse af tid, sted og tilstedeværelse
- v 3- 5 Dialog mellem Jesus og hans mor foranlediget af mangel på vin, og hendes besked til tjenerne
- v 6-8 Forvandlingen af vand til vin ved Jesu ord til tjenerne om at fylde seks jødiske stenkar med vand og dernæst at øse vandet op og bringe det til skafferens.
- v 9-10 Skafferens reaktion og spørgsmål til brudgommen
- v 11 Tydende kommentar til underet
- v 12 Sceneskift

V 1 allerede v 1 indeholder en symbolik. Bryllupsfesten symboliserer ifølge Matt, Mark og Luk den sidste tid.

V 4 ”Jesu time” er tiden for hans herliggørelsen gennem død og opstandelse. Begivenheden peger hen på Jesu påskens begivenhed, hvor det åbenbares, hvem Jesu er.

V 6-8 De seks stenkar symboliserer jødedommen. Det er frelsestiden, der nu i al sin rigelighed viser sig og er ved at opfyldes.

V 9-10 Hvordan og hvornår underet finder sted, interesserer ikke Joh, men i skafferens ord til brudgommen ligger nøglen til fortolke begivenheden: Med Jesus er den gode vin kommet. Dvs. med Jesus er noget kvalitativt nyt åbenbaret, der træder i stedet for det, der var. Tiden før var præget af mangel – nu af fylde. Ikke et brud med jødedommen, men en opfyldelse af det ventede.

V 11 Vinunderet er et **tegn** (*semeion*). Modsat de øvrige tegnhandlinger udlægges dette ikke.

Tegnhandlinger er begivenheder/undere, som har en dybere betydning, nemlig at heri viser Jesus sin herlighed (*doksa*).

Kap 5: Helbredelsen ved Betesda dam

Kapitlet indledes med evangeliets tredje underberetning, fortællingen om helbredelsen af den lamme ved Betesda dam. Denne beretning kaldes mærkeligt nok ikke for et ”tegn”, for det er ellers fortalt som en typisk johannæisk tegnhandling, hvor der efter underet udfoldes, hvad underet i grunden viser.

Kap 5 udgør en sammenhængende helhed.

Opdeling:

- v 1-9 Helbredelse (tegnhandlingen)
- v 10-18 Jesu diskussion med jøderne, der munder ud i en dobbeltanklage mod Jesus.
- V 19-47 Monolog, hvori Jesus vidner om sig selv (tegnhandlingens tolkning)

Den indre sammenhæng i kapitlet: Der indledes med helbredelsesberetningen, hvori Jesus fremstår som den, der giver liv. Hermed er kapitlets hovedtema angivet. Jesus som livgiveren.

Helbredelsen sker på en sabbat, hvilket giver anledning til at jøderne kommer på banen. Det udløser to anklager: a) Jesus bryder sabbaten. b) Da Jesus identificerer sig med Faderen udløser det anklagen for, at han gør Gud til sin far. Denne sidste anklage udfolder Jesus i en monolog om ham selv som livgiveren.

Bemærkninger til teksten

I *Jesu begrundelse for helbredelsen:*

Iflg. v 16-18 er der en fundamental kristologisk og skabelsesteologisk begrundelse.

- I en sidestilling af sin egen og Faderens handling. Jesu handling er lig med Guds handling. Konsekvensen er, at en afvisning af Jesu handling er en afvisning af Gud
- Jesus ser sin helbredelse af den lamme som en fortsættelse af Guds fortsatte skabervirksomhed.

II *Flg. centrale temaer i den johannæiske teologi træder frem i teksten:*

- Hvem er Jesus? Svaret er Jesu enhed med Gud
- Liv/evigt liv
- De sidste tider (eskatologi)

Ikke tro	Tro
----- II -----	I -----
Død	Evigt liv (præsentsk) Evigt liv (futuresk)

- 4) Modsætningsforholdet mellem Jesus og jøderne.

Iflg. Joh vidner Skrifterne om Jesus. Kun læst på denne måde åbner de for liv. Men sådan læser jøderne dem ikke.

Kap 11: Opvækkelsen af Lazarus

Beretningen står som afslutningen på Jesu offentlige virksomhed. Jesus er på vej mod sit tredje og sidste ophold i Jerusalem. Iflg. evangelisten skal Jesu opvækkelse af Lazarus ses i det perspektiv, at Jesus selv går mod sin død/opstandelse. Det er den sidste tegn-handling. Her følges handling og udlægning ad.

Indhold:

- v 1-6 Jesus underrettes om Lazarus' sygdom
- v 7-16 Jesus går til Judæa
- v 17-27 Jesu møde med Martha
- v 28-32 Jesu møde med Maria
- v 33-41 Jesu komme til Lazarus' grav. Stenen fjernes
- v 42-44 Lazarus' opvækkelse
- v 45-54 Reaktioner på opvækkelsen

Bemærkninger til enkelte vers:

v 4 tjener til at åbne for det perspektiv, der er afgørende for forståelsen af beretningen om opvækkelsen.

- Opvækkelsen af Lazarus udløser hans egen herliggørelse, dvs. hans egen død og opstandelse
- Ved opvækkelsen af Lazarus forkynder Jesus sig selv som opstandelsen og livet

v 25-26 Jesus tydeliggør, hvad der ligger i løftet om opstandelsen. Det sker først i et "jeg-er"-ord i udsagnet: "Jeg er opstandelsen og livet". Dernæst i tilsagnet om, at den der tror på ham, har del i det liv, der betyder, at dødens magt er overvundet.

- 1) Jesus ændrer det entydige fremtidsperspektiv
- 2) Jesus knytter forventningen om opstandelse og evigt liv til sig selv
- 3) Forventningen om opstandelsen er funderet i troen på Jesus.
- 4) Det er dem, der i troen er knyttet til ham, som er opstandelsen og livet, der skal opstå på den yderste dag.
- 5) I troen har man del i opstandelsen, men det ændrer ikke på forventningen om opstandelsen til et liv i det uanfægtede og fuldkomne fællesskab med Faderen og Sønnen

V 51-52 Ypperstepræsten Kajfas' profeti er en forkyndelse for folket. Synedriet og Kajfas tjerner i virkeligheden Guds plan!

Teksten fastslår:

- At det er Guds vilje, at Jesus skal lide døden og opstå. Frelsen har som forudsætning Jesu død.
- Den frelsende død er det, som Jesus bevidst tager på sig i kærlighed til menneskene og i lydighed mod Faderen.
- De spredte troende skal føres sammen til ét.

Kap 15. 1-17: Vinstokken og grenene

- Indgår i Jesu afskedstale (kap 13,31-16,33)
- Baggrund i GT: Vinstokken eller vingården bruges ofte i GT som symbol på Israel positivt eller negativt (Es 5,1-7 mfl.).
- Det nye i anvendelsen af symbolet er her, at vinstokken er symbol på Jesus
- Litterært kan teksten hverken bestemmes som lignelse eller allegori.
- Karakteristisk for Joh er, at billede og tolkning er vævet ind i hinanden
- Billedtalens hovedtema er det uopgivelige fællesskab mellem Jesus og disciplene og disciplenes indbyrdes kærlighed.
- Frugten af livsfællesskabet med Jesus er den indbyrdes kærlighed.
- Billedtalen udtrykker det karakteristiske for den johannæiske menighed og dens kristendomsforståelse – jvnf. Johannesbrevene.

Kap 19-21: Døden på korset – opstandelsen – tilsynekomst

- Selve lidelseshistorien udgør kap 18,1-19,42
- Efter opstandelsen kap 20,1 – 21,23
- Epilog kap 21,24-25
- Lidelseshistorien følger i hovedtræk Matt, Mark, Luk
- Opstandelsesberetningen med Jesu tilsynekomster synes selvstændig i forhold til Matt, Mark, Luk
- Jesu vej gennem lidelse til opstandelse er samtidig en skildring af hans ophøjelse og herliggørelse. Korsordet "Det er fuldbragt" afspejler denne forståelse.

Det karakteristiske for lidelseshistorien er *Jesusbilledet*.

- 1) Jesus er tilsyneladende ikke fremstillet som i de synoptiske evangelier.

- 2) Jesus er bevidst om, hvad der skal ske og han er besluttet på, at skal ske nu.
- 3) Jesus optræder med autoritet og bestemmer dybest set forløbet.
- 4) Jesus véd, at det er Guds vilje, der nu realiseres, derfor føler han sig ikke forladt
- 5) Forhøret hos den romerske øvrighed har hovedvægten i forhold til forhøret i det jødiske råd.
- 6) Ordvekslingen med Pilatus har en central rolle. Tre gange erklærer Pilatus Jesus for uskyldig.
- 7) Jøderne bærer skylden for Jesu død – spændig i forhold til opfattelsen af, at døden er ifølge Guds vilje.
- 8) Til Jesusbilledet hører, at Jesu korsfesten under påskefesten. Jesus er det nye påskelam.

Inddeling:

- 18,1-11 Jesu tilfangetagelse
 18,12-27 Forhøret for den jødiske øvrighed og Peters fornægtelse
 18,28-19,16 Forhøret for den romerske øvrighed
 19,17-42 Korsfæstelse, død og begravelse
- 19,17-22 Jesu korsfæstelse
 - 19,23-24 Fordelingen af Jesu klæder
 - 19,25-27 Jesu ord til sin mor og til yndlingsdisciplen
 - 19,28-30 Jesu sidste ord
 - 19,31-37 Spydstykket i Jesu side
 - 19,38-42 Gravlæggelsen

Jesu ord på korset

Matt 27,45-50

Men fra den sjette time faldt der mørke over hele jorden indtil den niende time. Og ved den niende time råbte Jesus med høj røst: »Elí, Elí! leamá sabaktáni?« – det betyder: »Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?« Nogle af dem, som stod der og hørte det, sagde: »Han kalder på Elias.« Straks løb en af dem hen og tog en svamp og fyldte den med eddike, satte den på en stang og gav ham noget at drikke. Men de andre sagde: »Lad os se, om Elias kommer og frelser ham.« Men Jesus råbte atter med høj røst og opgav ånden.

Mark 15,33-37

Og da den sjette time kom, faldt der mørke over hele jorden indtil den niende time. Og ved den niende time råbte Jesus med høj røst: »Eloí, Eloí! lamá sabaktáni?« – det betyder: »Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?« Nogle af dem, som stod der og hørte det, sagde: »Hør, han kalder på Elias.« Så løb én hen og fyldte en svamp med eddike, satte den på en stang og gav ham noget at drikke, idet han sagde: »Lad os se, om Elias kommer og tager ham ned.« Men Jesus udstødte et højt skrig og udåndede. Og forhænget i templet flængedes i to dele, fra øverst til nederst.

Luk 23,44-46

Og det var nu omkring den sjette time, og der faldt mørke over hele jorden indtil den niende time, v45 fordi solen formørkedes; og forhænget i templet flængedes midt igennem. v46 Og Jesus råbte med høj røst: »Fader, i dine hænder betror jeg min ånd.« Da han havde sagt det, udåndede han.

Joh 19,26-30

Da Jesus så sin mor og ved siden af hende den disciplen, han elskede, sagde han til sin mor: »Kvinde, dér er din søn.« Derpå sagde han til disciplen: »Dér er din mor.« Fra den time tog disciplen hende hjem til sig.

Derefter, da Jesus vidste, at alt nu var fuldbragt, og for at Skriften skulle opfyldes, sagde han: »Jeg tørster.« Der stod et kar fyldt med eddike. De satte så en svamp fyldt med eddiken på en isopstængel og stak den op til hans mund. Da Jesus havde fået eddiken, sagde han: »Det er fuldbragt.« Og han bøjede hovedet og opgav ånden.

Opstandelsen – tilsynekomster

- 20,1-10 Den tomme grav. Kun Maria Magdalene går til graven. Kapløb mellem Peter og Johannes om at komme først til graven.
- 20,11-18 Tilsynekomst for Maria Magdalene, der fortæller videre til disciplene
- 20,19-23 Tilsynekomst for disciplene som gruppe. Disciplene skal danne kirken, gå ud i mission, modtager ånden og får myndighed til at forlade syndere
- 20,24-29 Thomas overbevises
Beretningen, som sikkert tidligere har været den sidste i evangeliet, indeholder en bekendelse, hvori Jesus betegnes som *Gud*. Herved etableres en forbindelse tilbage til prologen i kap1, hvor Jesus kaldes *Gud* første og eneste gang i evangeliet. I prologen vil evangelisten understrege, at den Jesus, han vil berette om, er *Gud*. Ved afslutningen træder Thomas frem og bekender, at han er nået frem til troen på, at prologens ord om Jesus er sandt. Jesus er Herre og Gud.
Evangeliets konklusion:
1. Gud er Jesus
2. Gud er som han åbenbarer sig i Jesus
Den sande bekendelse forudsætter, at Gud genkendes i Jesus
- 20,30-31 Epilog
Jesus gjorde også mange andre tegn, som hans disciple så; dem er der ikke skrevet om i denne bog. Men dette er skrevet, for at I skal tro, at Jesus er Kristus, Guds søn, og for at I, når I tror, skal have liv i hans navn.

Kap 21 er sandsynligvis sekundær og tilføjet senere.

- 21,1-14 Tilsynekomst ved Genesareth sø
- 21,15-23 Udsagn rettet til Peter: Han skal vogte kirken og lide martyrdøden
- 21,24-25 Epilog
Det er den discipel, som vidner om dette, og som har skrevet dette, og vi ved, at hans vidnesbyrd er sandt. Der er også mange andre ting, Jesus har gjort; hvis der skulle skrives om dem én for én, tror jeg ikke, at hele verden kunne rumme de bøger, som så måtte skrives.